

Arbeid en management in groepshuisvesting

Peter Roelofs, PV

Overschakelen van individuele huisvesting naar groepshuisvesting vergt aanpassing van het management van de varkenshouder. Na een overgangperiode kost groepshuisvesting geen extra arbeid. Dit blijkt uit onderzoek op het Varkensproefbedrijf in Rosmalen en op praktijkbedrijven.

De druk op varkenshouders om zeugen in groepen te huisvesten neemt toe. Dit is het gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland. Maar ook afnemers in landen waarnaar we varkens en varkensvlees exporteren stellen extra eisen.

Arbeid een probleem?

Veel varkenshouders menen dat er bij groepshuisvestingssystemen veel meer arbeid nodig is dan bij voerligboxen. Vaak is dit het gevolg van slechte ervaringen in het verleden. In 1990 en 1991 stelde het PV na een vergelijkend onderzoek dat groepshuisvesting nog niet klaar was voor algemene toepassing. Ook veel varkenshouders met groepshuisvesting keerden toen terug naar voerligboxen. Inmiddels is er echter veel verbeterd. Leveranciers weten nu ook dat overschakelen naar groepshuisvesting meer betekent dan de aanschaf van een voersysteem. Er worden andere eisen gesteld aan de hokindeling en aan de werkmethoden van de varkenshouder. Ook de tijd die nodig is voor het uitvoeren van het werk verandert. Werk waarvoor zeugen individueel moeten worden benaderd kost meer tijd als de zeugen los lopen. Voorbeelden zijn berigheidscontrole, drachtigheidstest en scannen. Op het Varkensproefbedrijf in Rosmalen duurt het ontwormen (door middel van injectie) bij gebruik van voerstations langer dan in de andere systemen. Dit komt doordat de zeugen nooit allemaal op een rij staan, zoals in systemen met gelijktijdige voeding. Werkzaamheden waarbij met groepen zeugen wordt gewerkt, zoals verplaatsen, gaan daarentegen sneller.

De meeste varkenshouders hebben kort na de omschakeling meer tijd nodig voor het verzorgen van de guste en drachtige zeugen. Op den duur passen ze echter hun werkmethoden aan en gebruiken

ze de specifieke mogelijkheden die de systemen bieden. Zo zijn er varkenshouders die niet tweemaal een drachtigheidstest uitvoeren, maar regelmatig met een beet- langs de drachtige zeugen lopen. De beer leert dit snel, en de varkenshouder herkent terugkomers direct aan het gedrag van de loslopende zeugen. Overigens is er op het Varkenproefbedrijf in alle systemen 'gewoon' twee keer getest. Verder zijn alle voorkomende werkzaamheden aan de guste en drachtige zeugen door één persoon uitgevoerd, wat ook in de praktijk gebruikelijk is.

Er is geen reden om na een gewenningsperiode van een half jaar tot een jaar nog grote verschillen in arbeidsbehoefte tussen de systemen te verwachten. Op het Varkensproefbedrijf is met videocamera's geregistreerd hoeveel tijd diervverzorgers in elke afdeling doorbrachten. Ook is gemeten hoeveel tijd er precies werd gebruikt voor alle voorkomende werkzaamheden ('tijdstudies'). Tenslotte hebben varkenshouders op praktijkbedrijven drie weken bijgehouden hoeveel tijd ze nodig hadden voor het verzorgen van de drachtige zeugen. De resultaten van deze drie onderzoeken zijn in tabel I bij elkaar gezet.

In geen van de onderzoeken is een relatie tussen huisvestingssysteem en werktijd vastgesteld. Ook de drie onderzoeken gezamenlijk wijzen daar niet op: in het eerste onderzoek is de kortste tijd gemeten bij de zeugen in voerligboxen, in het tweede bij voerstations en in het derde bij Biofix.

Bovendien zijn de gemeten verschillen klein in vergelijking met de totale arbeidsbehoefte. Van de 59 uur per week die een Nederlandse zeugenhouder besteedt aan 210 zeugen werkt hij ruim vijf uur (9%) in de afdeling voor guste en drachtige zeugen. Het grootste verschil tussen de gemiddelde werktijden per bedrijfssysteem in tabel I is 0,9 uur per week. Dat is 1,5% van de totale arbeidsbehoefte.

Ander management

Zoals hiervoor is aangegeven kost het tijd om te leren omgaan met een ander huisvestingssysteem. Het werk wordt niet altijd moeilijker, maar vooral anders. De belangrijkste verandering betreft het omgaan met groepen zeugen. Groepshuisvesting werkt het beste met stabiele groepen zeugen. Eenmaal per cyclus wordt een groep samengesteld, waar later geen zeugen meer bij komen. Dit beperkt de onrust en de rangordegevechten en daarmee het aantal letsels.

Om economische redenen moeten de groepen wel groot genoeg zijn. Bij voerligboxen met uitloop moeten dekgroepen uit minimaal tien zeugen bestaan; bij Biofix minimaal uit 12 zeugen (twee sub-

groepen van zes). Bij voerstations zijn groepen van minimaal 25 zeugen gewenst. Dergelijke dekgroepen zijn normaal op bedrijven van 225, 270 respectievelijk 550 zeugen. Op grotere bedrijven kunnen de dekgroepen worden vergroot of opgesplitst. Driekwart van de Nederlandse zeugenhouders heeft echter minder dan 200 zeugen. Zij moeten overwegen om te gaan werken met een twee- of drieweeks productiesysteem.

Kwaliteit van de arbeid

Op het Varkensproefbedrijf hebben de diervverzorgers door middel van een rangorde aangegeven hoe ze de systemen beoordelen ten aanzien van fysieke belasting, controleerbaarheid en storingsge-

Tabel 1: Arbeidsbehoefte (uren per week) voor guste en drachtige zeugen op een bedrijf met 210 zeugen

	voerlig-boxen	voerligboxen met uitloop	voer-stations	Biofix	signi-ficantie ¹
videoregistratie VPB-Rosmalen	4,9	6,0	5,2	7,0	n.s.
tijdstudies VPB-Rosmalen	5,5	5,5	4,0	5,6	n.s.
praktijkbedrijven ²	5,0	4,6	4,4	3,3	n.s.
gemiddeld	5,1	5,4	4,5	5,3	

¹ n.s. = niet significant. Waargenomen verschillen kunnen niet worden toegeschreven aan de behandeling

² op de praktijkbedrijven waren alleen de drachtige zeugen in groepen gehuisvest

Tabel 2: Kwaliteit van de arbeid per huisvestingssysteem

	voerlig-boxen	voerligboxen met uitloop	voer-stations	Biofix
<i>Varkensproefbedrijf Rosmalen ¹</i>				
Fysieke belasting	1,0	2,2	3,3	3,5
Controleerbaarheid	1,0	2,2	3,7	3,2
Storingsgevoeligheid	1,0	2,4	3,3	3,4
<i>Praktijkbedrijven ²</i>				
Controleerbaarheid van de zeugen	0	+	+	
Beheersbaarheid van het systeem	0		0	

¹ de diervverzorgers gaven een rangorde van 1 (gunstig) tot 4 (ongunstig)

² 0 = neutraal, - = ongunstig, + = gunstig

voeligheid. Ook op de praktijkbedrijven is een inventarisatie uitgevoerd. De resultaten zijn vermeld in tabel 2.

In het algemeen zijn de groepshuisvestingssystemen slechter beoordeeld dan individuele huisvesting. Het is lastig dat de zeugen niet in de volgorde op een rij staan, maar door elkaar lopen. Dit nadeel kan worden beperkt als de zeugen in één groep in hetzelfde drachtigheidsstadium zijn. De zeugen moeten dan niet worden beschouwd als losse individuen, maar als elementen van de groep. Bij het uitvoeren van bijvoorbeeld de drachtigheidstest worden alle zeugen in een bepaalde groep getest. Alleen afwijkende zeugen (leeg of twijfelgevallen) worden geïdentificeerd en genoteerd. Ook vallen zeugen met bijvoorbeeld een afwijkende conditie direct op in een groep waarin alle dieren in hetzelfde drachtigheidsstadium zijn. Werken met stabiele groepen is dus behalve voor het varken ook voor de varkenshouder aantrekkelijk.

De beheersbaarheid is bij groepshuisvesting moeilijker dan bij individuele huisvesting. Zaken als klimaat, groepssamenstelling, hokbezetting en voersysteem moeten goed geregeld zijn. Als er iets hapert, is ver-

keerd liggedrag, onrust, hokbevuiling of agressie het gevolg. Als een voersysteem hapert reageren de zeugen hun frustraties op elkaar af, en het kost veel moeite om ze dat weer af te leren. Gezien de ernstigere gevolgen van storingen in systemen met groepshuisvesting zijn zaken als snelle service, ook bij storingen tijdens weekeinden en feestdagen, een voorwaarde. Het is zinvol om hier direct bij aanschaf van de systemen duidelijke afspraken over te maken.

Het is opmerkelijk dat de varkenshouders (praktijk) wat minder negatief oordelen over de beheersbaarheid en storingsgevoeligheid van systemen met groepshuisvesting dan de diervet-zorgers van het Varkensproefbedrijf. Een mogelijke verklaring is dat op het Varkensproefbedrijf de gaste en drachtige zeugen in groepen werden gehouden en op de praktijkbedrijven alleen de drachtige zeugen. Waarschijnlijk speelt de vrijwillige keuze van de varkenshouders voor de systemen ook mee. Toen ze de stallen bouwden verwachtten ze dat groepshuisvesting op hun bedrijven zou passen en durfden ze de uitdaging aan. Op het Varkensproefbedrijf was er geen sprake van een vrijwillige keuze en moesten de diervetverzorgers bovendien werken met vier bedrijfssystemen naast elkaar. ■

Bij groepsgewijs management worden alleen de afwijkende zeuge geïdentificeerd